

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 9 listopada 2018 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi, X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił powództwo B. K. (1) przeciwko (...) Sp. z o.o. Oddział w K. o uznanie rozwiązania umowy o pracę za bezskuteczne, ustalenie istnienia stosunku pracy (pkt I wyroku) zasądził od powódki B. K. (1) na rzecz pozwanego (...) Sp. z o.o. Oddział w K. kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postaci kosztów zastępstwa procesowego strony pozwanej (pkt II); przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi na rzecz radcy prawnego M. R. kwotę 221,40 zł, zawierającą podatek od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu (pkt III); nie obciążył powódki B. K. (1) obowiązkiem zwrotu wydatków przejmując je na rachunek Skarbu Państwa (pkt IV).

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Powódka była zatrudniona w pozwanej spółce od dnia 22 lutego 2018 roku na podstawie umowy o pracę zawartej na okres próbny na stanowisku pracownika produkcji. Umowa została zawarta na okres od dnia 22 lutego 2018 roku do dnia 30 kwietnia 2018 roku.

Przed dniem 22 lutego 2018 roku powódka nie świadczyła pracy na rzecz pozwanej spółki.

Przy podpisywaniu umowy nie informowano powódki, iż umowa o pracę miałaby obowiązywać od dnia 1 lutego 2018 roku.

Wynagrodzenie powódki w marcu 2018 roku wynosiło 2.932,70 złotych brutto.

Powódka była osobą konfliktową. Separowała się od współpracowników. Nie można było z nią rozmawiać, zwracać jej uwagi. Sprawiała wrażenie osoby bardzo przestraszonej. Relacje z nią były bardzo trudne.

Pismem z dnia 23 marca 2018 roku pracodawca rozwiązał z powódką umowę o pracę zawartą na okres próbny z zachowaniem jednogodniowego okresu wypowiedzenia. Powódka została zobowiązana do wykorzystania w okresie wypowiedzenia przysługującego jej proporcjonalnie urlopu wypoczynkowego w wymiarze 5 dni.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, iż wniesione powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, iż B. K. (1) kwestionowała zgodność z prawem dokonanego przez stronę pozwaną wypowiedzenia umowy o pracę podnosząc, iż pracodawca błędnie zastosował tygodniowy okres wypowiedzenia, podczas gdy strony obowiązywała umowa zawarta na 3 miesiące – od 1 lutego 2018 roku do 30 kwietnia 2018 roku.

W pierwszej kolejności Sąd ustalił, czy między stronami od dnia 1 lutego 2018 roku istniał stosunek pracy.

Rozważając interes prawny powódki w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego art. 189 k.p.c., Sąd Rejonowy podniósł, iż roszczenia, dochodzone przez powódkę, związane z zastosowaniem przez pozwanego odpowiedniego okresu wypowiedzenia uzależnionego od długości trwania umowy zawartej na okres próbny i ich powstanie zależało od usunięcia niepewności, że istniał stosunek pracy będący ich podstawą. Bez takiego ustalenia powódka nie mogłaby bowiem zrealizować konkretnych roszczeń, wynikających z łączącego ją z pozwaną stosunku prawnego. W rezultacie powódka miała interes prawy, aby dochodzić ustalenia istnienia stosunku pracy, zgodnie z ogólną regulacją, wynikającą z art. 189 k.p.c. Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego pracownik ma interes prawny w ustaleniu istnienia stosunku pracy choćby z tego powodu, że ustalenie takie warunkuje prawo do niektórych bieżących i przyszłych świadczeń z ubezpieczeń społecznych, a także rzutuje, poprzez konstrukcję stażu ubezpieczenia, na ich wysokość (wyrok SN z

2.06.2006 r., I PK 250/05, M.P.Pr. (...), zob. też wyrok SN z 5.12.2002 r., I PKN 629/01, OSNP 2004/11/194, wyrok SN z 29.03.2001 r., I PKN 333/00, OSNP 2003/1/12).

Odnosząc się do kwestii istnienia stosunku pracy w podnoszonym przez powódkę okresie Sąd I instancji podniósł, iż stosownie do treści art. 22 § 1 Kodeksu pracy przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Zgodnie z treścią art. 22 § 1¹ Kodeksu pracy zatrudnienie w warunkach określonych w § 1 art. 22 k.p. jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy.

Stosownie do art. 11 k.p. nawiązanie stosunku pracy oraz ustalenie warunków pracy i płacy, bez względu na podstawę prawną tego stosunku wymaga zgodnego oświadczenia woli pracodawcy i pracownika. Przy czym wola strony dokonującej czynności prawnej może być wyrażona w sposób wyraźny albo dorozumiany tzn. taki, który poprzez zachowanie osoby nie pozostawia wątpliwości co do rzeczywistych jej intencji. Przy czym brak zachowania formy pisemnej nie czyni umowy o pracę nieważną (por. wyrok SN z dnia 20.09.1997 I PR 67/77 Monitor Prawniczy – Zestawienie Tez (...) str. 3).

W ocenie Sądu I instancji pomiędzy powódką, a pozwaną w dniu 1 lutego 2018 r. nie został nawiązany stosunek pracy. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wynika, iż strony podpisały umowę o pracę w dniu 22 lutego 2018 roku. Przesłuchani w sprawie świadkowie, współpracownicy powódki zgodnie przyznali, iż powódka nie świadczyła pracy na rzecz pozwanej spółki przed dniem 22 lutego 2018 roku. Twierdzenia powódki o tym, iż pracodawca zapewniał ją, iż umowa o pracę obowiązuje od dnia 1 lutego 2018 roku pozostają gołosłowne, nie znajdują potwierdzenia w zebranych materiałach dowodowych w sprawie. W związku z tym bezzasadne było roszczenie B. K. (1) o ustalenie istnienia stosunku pracy mającego łączyć powódkę z pozwaną od dnia 1 lutego 2018r.

Za niezasadne Sąd Rejonowy uznał również roszczenie powódki o uznanie rozwiązania umowy za bezskuteczne wobec zastosowania przez pracodawcę nieodpowiedniego terminu wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na okres próbny. Zgodnie bowiem z treścią art. 50 § 1 kodeksu pracy jeżeli wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na okres próbny nastąpiło z naruszeniem przepisów o wypowiedzaniu tych umów, pracownikowi przysługuje wyłącznie odszkodowanie. Odszkodowanie przysługuje w wysokości wynagrodzenia za czas, do upływu którego umowa miała trwać.

Na marginesie Sąd I instancji wskazał, iż z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż pozwany, rozwiązując z powódką umowę o pracę za tygodniowym wypowiedzeniem działał zgodnie z obowiązującymi w tym przedmiocie przepisami (art. 34).

Jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego umowa o pracę na okres próbny między stronami została zawarta na okres od dnia 22 lutego 2018 roku do dnia 30 kwietnia 2018 roku, tj. ponad dwa tygodnie, a mniej niż 3 miesiące, a zatem pozwany zastosował prawidłowy – tygodniowy – okres wypowiedzenia.

W ocenie Sądu I instancji niezasadny pozostaje także zarzut powódki dotyczący się zobowiązania jej przez pracodawcę do wykorzystania w okresie wypowiedzenia przysługującego jej urlopu wypoczynkowego w wymiarze 5 dni bez jej zgody. Zgodnie bowiem z treścią art. 167¹ kodeksu pracy w okresie wypowiedzenia umowy o pracę pracownik jest obowiązany wykorzystać przysługujący mu urlop, jeżeli w tym okresie pracodawca udzieli mu urlopu.

W niniejszej sprawie pozwany wypowiedział powódce umowę na okres próbny po miesiącu od dnia jej zawarcia, zaś wypowiedzenie zostało dokonane na piśmie wręczonym osobiście powódce. Strona pozwana spełniła przy tym wszelkie wymagania co do formy wypowiedzenia skonkretyzowane w art. 30 kodeksu pracy, ponadto zachowała przewidziany dla tego typu umowy okres wypowiedzenia. Tym samym brak było podstaw do uwzględnienia powództwa.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł natomiast na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. zasądzając obowiązek ich zwrotu od powódki, jako strony przegrywającej na rzecz pozwanej spółki. Na koszty poniesione przez spółkę złożyły się wydatki związane z ustanowieniem pełnomocnika w kwocie 360 złotych – § 9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r.

poz. 1804) w związku z roszczeniem o ustalenie istnienia stosunku pracy oraz roszczeniem o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne. Sąd nie znalazł podstaw by przyznawać wynagrodzenie w wysokości dwukrotności stawki minimalnej – sprawa nie była merytorycznie zawila oraz nie wystąpiły inne okoliczności wskazane w § 15 ust 3 przytoczonego rozporządzenia. Sąd I instancji wskazał również, że w sprawach z zakresu prawa pracy nie jest wymagana opłata od pełnomocnictwa, toteż brak podstaw do obciążania powódki tą że opłatą, którą uiścił pełnomocnik strony pozwanej. Jeśli chodzi o koszty korespondencji należało mieć na uwadze, że pełnomocnik strony pozwanej nie przedstawił na zakończenie procesu wykazu poniesionych w związku z tym wydatków, stąd też wniosek ten nie mógł zostać uwzględniony.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu Sąd I instancji orzekł na podstawie § 15 ust. 1 pkt 1 oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1715) w związku z roszczeniem o ustalenie istnienia stosunku pracy oraz roszczeniem o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne.

Sąd Rejonowy nie obciążył powódki obowiązkiem zwrotu wydatków przejmując je na rachunek Skarbu Państwa na podstawie art. 97 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 300).

Apelację od powyższego wyroku w zakresie pkt. I i II wniósł pełnomocnik z urzędu powódki.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił :

A. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy, tj.

1. art. 233 § 1 KPC - przez dowolną a nie swobodną ocenę materiału dowodowego, brak jego wszechstronnego rozważenia i dokonanie końcowej oceny z pominięciem istotnych elementów stanu faktycznego, w szczególności zeznań Powódki, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego przyjęcia, że relacja Stron w okresie od 1 lutego do 21 lutego nie miała charakteru stosunku pracy, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego określenia okresu wypowiedzenia.

2. art. 102 KPC poprzez jego niezastosowanie i błędne przyjęcie, że nie zachodzą przesłanki do odstąpienia od obciążenia powódki kosztami postępowania.

B. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 22 § 1 Kodeksu pracy poprzez jego niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, że relacja pomiędzy Pozwanym a Powodem w okresie od 1 lutego do 21 lutego nie miała charakteru stosunku pracy, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa.

2. art. 65 KC - poprzez jego niezastosowanie i oparcie się jedynie o treść umowy z pominięciem, okoliczności jej zawarcia (w tym w szczególności oświadczeń składanych przez (...) Pozwanej) oraz woli stron co w konsekwencji doprowadziło do uznania, że relacja pomiędzy Pozwanym a Powodem w okresie od 1 lutego do 21 lutego nie miała charakteru stosunku pracy, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa.

Z uwagi na powyższe skarżący wniósł o :

1. zmianę wyroku w zaskarżonej części, poprzez uwzględnienie powództwa, ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia,

2. zwolnienie powódki od ponoszenia kosztów sądowych w całości, z uwagi na to, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie - oraz zaspokojenia swoich podstawowych potrzeb

3. zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu za drugą instancję, oświadczając, że koszty te nie zostały dotychczas pokryte w całości ani w części.

W odpowiedzi na apelację powódki pełnomocnik strony pozwanej wniósł o jej oddalenie jako całkowicie bezzasadnej, nadto zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył co następuje.

Apelacja jest zasadna jedynie w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu, co do meritum nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w pełni aprobuje ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je jako własne. Podziela również wywody prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie znajdując żadnych podstaw do jego zmiany bądź uchylecia.

Brak jest uzasadnionych podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia przez Sąd pierwszej instancji prawa procesowego poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonanie sprzecznych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Art. 233 § 1 k.p.c. stanowi, iż sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Sąd dokonuje oceny wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych dowodów, mających znaczenie dla ich mocy i wiarygodności (tak np. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu orzeczenia z 11 lipca 2002 roku, IV CKN 1218/00, LEX nr 80266). Ramy swobodnej oceny dowodów są określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnym poziomem świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i ważąc ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (tak też Sąd Najwyższy w licznych orzeczeniach, np. z dnia 19 czerwca 2001 roku, II UKN 423/00, OSNP 2003/5/137). Poprawność rozumowania sądu powinna być możliwa do skontrolowania, z czym wiąże się obowiązek prawidłowego uzasadniania orzeczeń (art. 328 § 2 k.p.c.).

Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 § 1 k.p.c. wymaga zatem wykazania, iż sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Natomiast zarzut dowolnego i fragmentarycznego rozważenia materiału dowodowego wymaga dla swej skuteczności konkretyzacji, i to nie tylko przez wskazanie przepisów procesowych, z naruszeniem których apelujący łączy taki skutek, lecz również przez określenie, jakich dowodów lub jakiej części materiału zarzut dotyczy, a ponadto podania przesłanek dyskwalifikacji postępowania sądu pierwszej instancji w zakresie oceny poszczególnych dowodów na tle znaczenia całokształtu materiału dowodowego oraz w zakresie przyjętej podstawy orzeczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego dokonana przez Sąd Rejonowy ocena zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego jest – wbrew twierdzeniom apelującego – prawidłowa. Zarzuty skarżącego sprowadzają się w zasadzie jedynie do polemiki ze stanowiskiem Sądu oraz interpretacją dowodów dokonaną przez ten Sąd i jako takie nie mogą się ostać. Apelujący przeciwstawia bowiem ocenie dokonanej przez Sąd pierwszej instancji swoją analizę zgromadzonego materiału dowodowego i własny pogląd na sprawę.

W szczególności nie sposób zgodzić się ze skarżącym, iż wydając sporne rozstrzygnięcie Sąd I instancji w sposób nieuprawniony pominął zeznania powódki, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego przyjęcia, że relacja stron w okresie od 1 lutego do 21 lutego nie miała charakteru stosunku pracy co w konsekwencji doprowadziło do błędnego określenia okresu wypowiedzenia.

Odnosząc się do powyższego zarzutu, przede wszystkim wskazać należy, iż powódka nie chciała w procesie zeznawać w charakterze strony /oświadczenie powódki protokół z rozprawy z dnia 26 października 2018 r. 00:41:09 -00:41:24/ – została wyłącznie informacyjnie wysłuchana. Z tych też względów jej zeznania nie były dowodem w sprawie i nie mogły stanowić podstawy ustaleń faktycznych poczynionych w procesie. Ponadto znamionem jest, iż twierdzenia powódki co do istnienia stosunku pracy pomiędzy stronami od dnia 1 a nie 22 lutego nie znajdują żadnego oparcia w zebranych w sprawie materiale dowodowym. Zarówno zeznania przesłuchanych w procesie świadków, jak i dowody z dokumentów, w tym z podpisanej przez powódkę umowy o pracę, wskazują jednoznacznie, iż stosunek pracy pomiędzy stronami przed dniem 22 lutego 2018 r. w ogóle nie istniał. Brak jest jakichkolwiek dowodów wskazujących na to, iż przed tą datą, jakakolwiek praca przez powódkę na rzecz pozwanego była wykonywana, ani że pozwany zobowiązał się zatrudnić powódkę przed dniem przystąpienia przez nią do wykonywania obowiązków pracowniczych. Żaden zaś z obowiązujących przepisów nie nakłada na pracodawcę obowiązku zatrudnienia pracownika z pierwszym dniem miesiąca. Tym samym twierdzenia powódki podnoszone w tym przedmiocie oraz wysnute na ich podstawie zarzuty apelacji pozostają całkowicie gołosłowne.

Zauważyć należy, iż zgodnie z art. 22 § 1 kp przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, zaś pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Zatrudnienie w tych warunkach jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy i nie ma wpływu na to nazwa zawartej przez strony umowy (art. 22 § 1¹ kp). Stosunek pracy to więź prawna o charakterze dobrowolnym i trwałym, łącząca pracownika i pracodawcę, której treścią jest obowiązek osobistego wykonywania pracy określonego rodzaju przez pracownika pod kierownictwem, na rzecz i na ryzyko pracodawcy oraz obowiązek pracodawcy zatrudnienia pracownika przy umówionej pracy i wypłacanie mu wynagrodzenia za pracę (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie III AP/10/96, Apel.-Lub. 1997/2/10, Lex nr 29672).

O kwalifikacji stosunku prawnego jako stosunku pracy decyduje przede wszystkim sposób wykonywania zatrudnienia. Strony mogą więc złożyć wyraźne oświadczenia woli co do ukształtowania podstawy prawnej zatrudnienia. Jednak nawet bez wyraźnego wyrażenia woli przez strony (złożenia oświadczeń woli w tym zakresie) stosunek prawny może być kwalifikowany jako stosunek pracy, jeżeli strony wykonują go w sposób charakterystyczny dla tego stosunku prawnego (wyrok SN z dnia 7 marca 2006 r. sygn. I PK 146/05 opubl. OSNP 2007/5-6/67).

Dopuszczalnym jest zawarcie stosunku pracy poprzez czynności konkludentne, tj. przez faktyczne dopuszczenie do pracy osoby, która podjęła, za wiedzą i zgodą pracodawcy, pracę na określonym stanowisku. Wola stron może być bowiem wyrażona przez każde ich zachowanie, które ujawnia ją w sposób dostateczny (art. 60 k.c. w zw. z art. 300 k.p.). (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r. I PK 92/14 M.P.Pr. (...) -255 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2007 r. I BP 64/06 LEX nr 567313 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2003 r. I PK 633/02 OSNP 2004/20/346, M.P.Pr.-wkł. 2005/1/14 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2009 r. I PK 215/08 OSNP 2010/23-24/283).

Znamionem jest również, iż twierdzenie dotyczące istotnej dla sprawy okoliczności (art. 227 k.p.c.) powinno być udowodnione przez stronę, która zgłasza to twierdzenie - art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. (zob. wyrok SN z dnia 22 listopada 2001 r., I PKN 660/00, W.. 2002, nr 7-8, poz. 44; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 1998 r., I ACa 308/98, (...) 2002, nr 12, poz. 147). Strona, która nie przytoczyła wystarczających dowodów na poparcie swoich twierdzeń, ponosi ryzyko niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, o ile ciężar dowodu, co do tych okoliczności na niej spoczywał, a Sąd musi wyciągnąć ujemne konsekwencje z braku udowodnienia faktów przytoczonych na uzasadnienie żądań lub zarzutów (wyrok s.apel. 28-02- (...) ACa 613/12 w B. LEX nr 1294695).

Na gruncie rozpoznawanej sprawy, co już podniesiono, strona powodowa choć to na niej w tym zakresie spoczywał ciężar dowodu nie wykazała, iż wbrew treści zawartej przez strony umowy stosunek pracy był faktycznie wykonywany – istniał już od dnia 1 lutego 2018 r. W związku z tym, brak było podstaw do czynienia w tym zakresie ustaleń odmiennych.

W ocenie Sądu Okręgowego w konsekwencji powyższego, również legalność dokonanego powódce wypowiedzenia umowy na okres próby także z uwagi na zastosowany okres wypowiedzenia nie może być kwestionowana. Wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na okres próbny nie nastąpiło z naruszeniem przepisów o wypowiedzaniu tych umów - art. 50 § 1 kodeksu pracy, a zastosowany – tygodniowy – okres wypowiedzenia odpowiada wymogom art. 34 kodeksu pracy.

Wbrew zapatrywaniom apelacji zaskarżony wyrok w tym zakresie w pełni zatem odpowiada prawu.

Skarżący zasadnie jednak wywodzi, iż na gruncie rozpoznawanego przypadku zachodziły przesłanki do odstąpienia od obciążania powódki kosztami postępowania.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej kosztami w ogóle.

Podkreślenia wymaga, iż urzeczywistniający zasadę słuszności art. 102 k.p.c. stanowi wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik sporu, a zatem nie podlega wykładni rozszerzającej. Jednocześnie jednak przepis art. 102 kpc daje sądom swobodę przy rozstrzyganiu o zwrocie kosztów procesu, gdy stosowanie zasady wyrażonej w art. 98 k.p.c. (odpowiedzialności za wynik procesu) nie można by pogodzić z zasadą słuszności.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego, przyjmuje się, iż zastosowanie art. 102 kpc powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (zob. post. SN z 14.1.1974 r., II CZ 223/73, niepubl.).

Wobec tego przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należy przede wszystkim wziąć pod uwagę fakty związane z samym przebiegiem procesu, tj. podstawę oddalenia żądania, zgodność zamiarów stron w sprawach dotyczących stosunku prawnego, który może być ukształtowany tylko wyrokiem, szczególną zawilóść lub precedensowy charakter sprawy albo subiektywne przekonanie powoda co do zasadności zgłoszonego roszczenia - trudne do zweryfikowania a limine, a ponadto sposób prowadzenia procesu przez stronę przegrywającą albo niesumienne lub oczywiście niewłaściwe postępowanie strony wygrywającej, która w ten sposób wywołała proces i koszty połączone z jego prowadzeniem (wyrok s.apel. 18-07-2013 w K. I ACa 447/13 LEX nr 1349918).

Przy tym nie należy tracić z pola widzenia, iż sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia - na podstawie art. 102 k.p.c. - z obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególnie okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego (wyrok s.apel.14-08-2013 I ACa 271/13 w L. LEX nr 1366120 wyrok SA (...) z dnia 28-02-2018 III AUa 715/17).

W ocenie Sądu Okręgowego takie właśnie przesłanki zachodzą na gruncie rozpoznawanego przypadku. Powódka znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej, podejmuje jedynie dorywcze zatrudnienie – w chwili obecnej na podstawie umowy zlecenia – z którego osiąga nieregularne dochody, obecnie rzędu 80 zł miesięcznie. O trudnej sytuacji finansowej powódki świadczą kolejno składane przez nią w trakcie postępowania oświadczenia o stanie rodzinnym majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Powyższe dochody nie pozwalają na zwrot kosztów zastępstwa procesowego bez uszczerbku dla podstawowych potrzeb egzystencjalnych powódki. Ponadto powódka jest osobą bezdomną, lecz się psychiatrycznie, a jej zachowanie w trakcie procesu wskazuje jednoznacznie, iż działa nieporadnie, jak się wydaje bez dostatecznego rozeznania i świadomości skutków własnego zachowania.

W świetle orzecznictwa szczególnie trudna sytuacja finansowa i zdrowotną pozwanych usprawiedliwia zastosowanie art. 102 kpc (wyrok SA Warszawa z dnia 27-11-2017 VI ACa 1149/16). Ponadto zaburzenia psychiczne mogą uzasadniać

subiektywne przekonanie powoda o zasadności swych roszczeń, to zaś obok trudnej sytuacji ekonomicznej daje asumpt do zastosowania wobec powoda dobrodziejstwa z art. 102 kpc (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach - I Wydział Cywilny z dnia 7 listopada 2017 r. I ACa 459/17 Legalis Numer 1706656).

Tym samym w przedmiotowym procesie, wbrew stanowisku Sądu I instancji zachodziły przesłanki do odstąpienia od obciążania powódki kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił wyłącznie postanowienie zawarte w punkcie II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że nie obciążył powódki B. K. (2) procesu, w pozostałym zaś zakresie zgodnie z art. 385 k.p.c. oddalił apelację strony powodowej, jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 kpc biorąc pod uwagę wskazane wyżej okoliczności świadczące o występowaniu na gruncie rozpoznawanej sprawy przypadku szczególnie uzasadnionego, o którym mowa w powołanym przepisie.

O zwrocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce urzędu w postępowaniu drugoinstancyjnym orzeczono na podstawie § 16 ust. 1 pkt 1 w zw. § 15 ust. 1 pkt 1 oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu. (Dz.U.2019.68 j.t.) biorąc pod uwagę wartość obu zgłoszonych w procesie roszczeń oraz zwrot stawki podatku VAT.

J.L.

Przewodniczący: Sędziowie: